

ІСТОРІЯ ОСВІТИ

Робоча програма навчальної дисципліни (Силабус)

Реквізити навчальної дисципліни

Рівень вищої освіти	<i>Другий (магістерський)</i>
Галузь знань	<i>В - Культура, мистецтво та гуманітарні науки</i>
Спеціальність	<i>В9 Історія та археологія; В10 Філософія</i>
Освітня програма	<i>Європейські студії</i>
Статус дисципліни	<i>Вибіркова</i>
Форма навчання	<i>Очна (денна)</i>
Рік підготовки, семестр	<i>1 рік підготовки, весняний семестр.</i>
Обсяг дисципліни	<i>4 кредити, ЕКТС / 120 год. (лекції – 16 год., семінарські заняття – 30 год., СР – 74 год.).</i>
Семестровий контроль/ контрольні заходи	<i>Залік, модульна контрольна робота.</i>
Розклад занять	
Мова викладання	<i>Українська/Англійська</i>
Інформація про керівника курсу / викладачів	Лектор: <i>кандидат історичних наук, Махінко Анна Іванівна, anbor15@ukr.net</i> Семінарські: <i>кандидат історичних наук, Махінко Анна Іванівна, anbor15@ukr.net</i>
Розміщення курсу	<i>Посилання на дистанційний ресурс (Moodle, Google classroom, тощо)</i>

Програма навчальної дисципліни

1. Опис навчальної дисципліни, її мета, предмет вивчення та результати навчання

Мета навчальної дисципліни

Формування у студентів цілісного уявлення про історичний розвиток освіти як соціокультурного феномену — від найдавніших цивілізацій до сучасного постіндустріального суспільства.

Що буде вивчатися

Студенти вивчатимуть історію освіти від давніх часів до сьогодення, зокрема:

- освіти в античному світі;
- середньовічну систему навчання;
- ренесансні освітні ідеали;
- освіти в епоху Просвітництва;
- формування національних освітніх систем у ХІХ–ХХ ст.;
- освітні реформи в постіндустріальному суспільстві;
- сучасні тенденції та виклики в освіті.

Чому це цікаво / треба вивчати

Розуміння історії освіти дозволяє побачити, як змінювалися цілі, зміст і методи навчання, які соціальні, політичні та культурні чинники впливали на них, а також як ці зміни формували сучасну цивілізацію.

Для майбутніх педагогів, дослідників та управлінців освіти цей курс є ключовим для розуміння витоків педагогічної думки, сутності реформ і тенденцій розвитку освітніх систем.

Чому можна навчитися (результати навчання)

Після завершення курсу студент:

- знає основні історичні етапи розвитку освіти у світі та в Україні;
 - розуміє вплив соціальних, політичних та культурних чинників на становлення освітніх систем;
 - уміє аналізувати педагогічні теорії та практики в історичному контексті;
 - здатен застосовувати історичні знання для критичного аналізу сучасних освітніх реформ.
-

Як можна користуватися набутими знаннями і вміннями (компетентності)

Дисципліна сприяє формуванню таких компетентностей:

- **аналітичні** — уміння критично осмислювати освітні процеси;
 - **дослідницькі** — здатність інтерпретувати історичні джерела та освітні концепції;
 - **комунікативні** — ефективне представлення історико-педагогічних ідей;
 - **соціальні** — вміння працювати в команді, вести фахові дискусії;
 - **ціннісно-світоглядні** — розуміння історичного контексту сучасних освітніх реформ.
-

Компетентності, що формуються

Загальні компетентності (ЗК):

- ЗК1 — здатність до абстрактного, критичного й аналітичного мислення;
- ЗК2 — здатність до навчання та самоосвіти;
- ЗК3 — уміння працювати в колективі й комунікувати міждисциплінарно;
- ЗК4 — повага до культурного різноманіття, історичної спадщини та академічної доброчесності.

Фахові компетентності (ФК):

- ФК1 — знання етапів розвитку світової та української освіти;
- ФК2 — розуміння закономірностей еволюції педагогічної думки;
- ФК3 — здатність інтерпретувати освітні концепції в історичному контексті;
- ФК4 — уміння аналізувати зв'язок між суспільними трансформаціями й освітніми реформами.

2. Пререквізити та постреквізити дисципліни (місце в структурно-логічній схемі навчання за відповідною освітньою програмою)

Попередні (пререквізити):

- Історія та культура України;
- Філософія;
- Вступ до педагогіки;
- Соціологія освіти.

Наступні (постреквізити):

- Порівняльна педагогіка;
- Освітня політика і реформи;
- Філософія освіти;
- Методологія педагогічних досліджень.

Таким чином, курс створює концептуальне підґрунтя для розуміння еволюції педагогічної теорії та практики, необхідне для опанування більш спеціалізованих дисциплін.

3. Зміст навчальної дисципліни

Тема 1. Освіта в давніх цивілізаціях

Історичні витоки освіти у Стародавньому Сході: Єгипет, Месопотамія, Китай, Індія. Формування освітніх традицій у полісах Давньої Греції. Ідеї Платона й Арістотеля про виховання. Особливості римської системи освіти.

Тема 2. Освіта в епоху Середньовіччя

Християнська концепція освіти. Монастирські та соборні школи. Університети як новий тип освітнього простору. Роль схоластики у формуванні інтелектуальної культури Європи.

Тема 3. Гуманістичні ідеали освіти доби Відродження

Гуманізм як культурно-освітній рух. Нове бачення людини, знання і виховання. Внесок Вітторіно да Фельтре, Еразма Роттердамського, Томаса Мора, Мішеля Монтеня у становлення педагогічної думки.

Тема 4. Освіта в епоху Просвітництва

Просвітництво і розвиток ідеї раціонального виховання. Педагогічні погляди Дж. Локка, Ж.-Ж. Руссо, І. Канта. Формування державних систем освіти в Європі XVIII ст.

Тема 5. Розвиток національних освітніх систем у XIX ст.

Інституціоналізація освіти: шкільні реформи в Німеччині, Франції, Британії, США. Педагогічні ідеї Й.-Г. Песталоцці, А. Дістервега, Дж. Дьюї. Формування системи народної освіти в Україні під владою Російської імперії та Австро-Угорщини.

Тема 6. Освіта у XX столітті: модернізаційні процеси та педагогічні інновації

Педагогічні течії XX ст.: прагматизм, експериментальна педагогіка, гуманістична освіта. Розвиток шкільництва в радянський період і післявоєнній Європі. Альтернативні педагогічні рухи (Монтессорі, Дальтон-план, Вальдорфська школа).

Тема 7. Освіта в Україні: від національного відродження до незалежності

Українська педагогічна думка XIX–XX ст.: Г. Сковорода, К. Ушинський, С. Русова, В. Сухомлинський. Освіта в період УНР, радянські реформи та трансформації освіти після 1991 року.

Тема 8. Сучасні тенденції та виклики у сфері освіти

Постіндустріальна освіта, концепції «навчання впродовж життя» та цифровізації. Глобальні освітні реформи та міжнародні рейтинги. Українська освіта у європейському освітньому просторі, роль історичної спадщини у сучасних реформаторських процесах.

4. Навчальні матеріали та ресурси

Основна література

1. Сірополко, С. О. (2001). *Історія освіти в Україні*. Львів: Афіша. [Ірбіс НБУВ+1](#)
2. Синявська, О. О. (2022). *Історія освіти і науки в Україні. Частина I: Традиції освіти та накопичення наукових знань у домодерний період*. Суми: Вид-во СумДУ. [book.sumy.ua](#)
3. Rury, J. L., & Tamura, E. H. (Eds.). (2013). *The Oxford Handbook of the History of Education*. Oxford University Press. [global.oup.com+1](#)
4. Various Authors. (1974). *History of Education*. Routledge. ISBN 978-0-415-43238-2. [Routledge](#)
5. Monroe, P. (1905). *Text-Book in the History of Education*. New York: Macmillan. (історичне видання) [SciSpace](#)

Додаткова література

1. Галів, М. Д. (2024). *Історія освіти в Україні: методичні матеріали до семінарських занять для підготовки фахівців 2-го рівня*. [Навчально-методичний посібник]. [ir.dspu.edu.ua](#)
2. Kallaway, P. (Ed.). (2014). *Education in Africa: Global issues, local debates*. UK & US: Routledge.
3. Espinoza, G. A. (2014). *Education and society in Latin America: Historical perspectives and contemporary challenges*. London: Bloomsbury.
4. Richardson, W. (2011). *Method in the History of Education*. New York: Continuum.
5. Metzger, S. A. (Ed.). (2015). *The Wiley International Handbook of History Teaching and Learning*. Wiley-Blackwell. [Wiley Online Library](#)
6. Vandervan, E. (2013). *A School in Every Village: Educational Reform in a Northeast China County 1904-1931*. Hong Kong: Hong Kong University Press.
7. Benavot, A., & Braslavsky, C. (Eds.). (2006). *School Knowledge in Comparative and Historical Perspective*. Springer.
8. Kafka, J. (2011). *Inequality in Education: Comparative and Historical Perspectives*. Chicago: University of Chicago Press. (розділ у Oxford Handbook) [PagePlace](#)
9. Bailey, L. E., & Graves, K. (2013). *Gendering the History of Education*. New York: Routledge. (розділ у Oxford Handbook) [PagePlace](#)
10. Goodson, I. F., & Sikes, P. (2001). *Life History Research in Educational Settings: Learning from Lives*. Buckingham: Open University Press.

Навчальний контент

5. Методика опанування навчальної дисципліни (освітнього компонента)

5.1. Лекційні заняття

Лекція 1. Освіта в давніх цивілізаціях.

Розглядаються основні риси освітніх систем Давнього Єгипту, Месопотамії, Китаю, Індії. Аналізується розвиток освіти в античній Греції та Римі, ідеї Платона й Арістотеля щодо мети виховання та формування гармонійної особистості.

Рекомендована література: Сірополко (2001); Monroe (1905); Rury & Tamura (2013).

Лекція 2. Освіта в епоху Середньовіччя.

Висвітлюється вплив християнства на розвиток освіти, становлення монастирських і соборних шкіл, виникнення університетів у XII–XIII ст., схоластика як метод мислення і навчання.

Література: Синявська (2022); Various Authors (1974).

Лекція 3. Гуманістичні ідеали доби Відродження.

Аналізується гуманізм як культурно-освітній рух. Розглядаються нові ідеї про людину, знання й виховання у працях Вітторіно да Фельтре, Еразма Роттердамського, Томаса Мора, Мішеля Монтеня.

Література: Rury & Tamura (2013); Richardson (2011).

Лекція 4. Освіта в епоху Просвітництва.

Розкривається вплив ідей розуму, прогресу та природного виховання на становлення нових педагогічних концепцій. Розглядаються погляди Дж. Локка, Ж.-Ж. Руссо, І. Канта та освітні реформи XVIII ст.

Література: Monroe (1905); Rury & Tamura (2013).

Лекція 5. Розвиток національних освітніх систем у XIX ст.

Показано формування масової школи, державних освітніх політик у Німеччині, Франції, Британії та США. Розглядаються педагогічні ідеї Песталоцці, Дістервега, Дьюї та становлення української освіти в умовах імперій.

Література: Сірополко (2001); Kallaway (2014).

Лекція 6. Освіта у XX столітті: модернізація та педагогічні інновації.

Описуються нові педагогічні напрями: прагматизм, експериментальна та гуманістична педагогіка. Аналізується розвиток освіти в СРСР, Західній Європі та США, а також альтернативні підходи (Монтессорі, Дальтон-план, Вальдорфська школа).

Література: Benavot & Braslavsky (2006); Vanderven (2013).

Лекція 7. Освіта в Україні: від національного відродження до незалежності.

Висвітлюються педагогічні ідеї Г. Сковороди, К. Ушинського, С. Русової, В. Сухомлинського. Розглядається еволюція освітньої системи — від УНР до реформ незалежної України.

Література: Галів (2024); Синявська (2022).

Лекція 8. Сучасні тенденції та виклики у сфері освіти.

Аналізується розвиток освіти у постіндустріальному суспільстві, вплив цифровізації та глобалізації. Обговорюються європейські та українські реформи, принципи «навчання впродовж життя».

Література: Rury & Tamura (2013); Goodson & Sikes (2001).

5.2. Семінарські заняття

Семінари мають на меті розвиток аналітичного мислення, уміння порівнювати освітні системи різних епох і здійснювати історико-педагогічну інтерпретацію текстів.

1. **Освітні практики стародавнього світу.** Обговорення ролі освіти у становленні цивілізацій; відмінності східних та античних моделей виховання.
2. **Античні ідеали виховання.** Афінська та спартанська системи, роль філософії у формуванні освітнього ідеалу.
3. **Християнська освіта та середньовічна культура.** Вплив церкви на освітні інститути, значення монастирів і соборних шкіл.
4. **Університет як феномен середньовічної Європи.** Походження, структура і роль перших університетів.
5. **Гуманістична школа Відродження.** Ідеї гуманізму в освіті, нове розуміння дитинства і саморозвитку.

6. **Просвітницькі концепції освіти.** Порівняння підходів Руссо, Локка і Канта до формування особистості.
7. **Розвиток шкільництва в XIX ст.** Педагогічні новації Песталоцці, Дістервега, Дьюї та становлення державної освіти.
8. **Українська освіта в XIX — поч. XX ст.** Національні ідеї у працях Сковороди та Ушинського.
9. **Освіта радянського періоду.** Ідеологічні аспекти, стандартизація, позитивні й негативні наслідки.
10. **Педагогічна спадщина В. Сухомлинського.** Концепція «школи радості» та її гуманістичне значення.
11. **Освітні реформи незалежної України.** Болонський процес, автономія університетів, трансформація навчальних планів.
12. **Сучасні тенденції та інновації.** Цифровізація освіти, інклюзія, компетентнісний підхід.
13. **Порівняльний аналіз освітніх систем.** Європейські, американські та азійські моделі у глобальному контексті.
14. **Проблеми якості освіти у XXI ст.** Глобальні рейтинги, стандарти, етичні виклики.
15. **Підсумкова дискусія.** Узагальнення ключових ідей курсу, порівняння історичних і сучасних освітніх парадигм.

5.3 Методи навчання

Навчальний процес у межах курсу «Історія освіти» ґрунтується на принципах студентоцентризму, історичної аналітики та інтеграції дослідницьких підходів. Основні методи:

- **Лекційно-аналітичний метод** — подання теоретичного матеріалу з елементами порівняльного аналізу історичних періодів і концепцій освіти.
- **Проблемно-дискусійний метод** — формування вміння критично мислити та аргументовано висловлювати позицію під час обговорення спірних педагогічних ідей.
- **Історико-порівняльний метод** — виявлення закономірностей і відмінностей у розвитку освітніх систем різних країн і епох.
- **Дослідницький метод** — робота з першоджерелами, аналіз текстів класиків педагогіки, підготовка аналітичних есе.
- **Інтерактивні методи навчання** — робота в малих групах, навчальні дебати, моделювання історичних ситуацій («рольові» реконструкції освітніх дискусій).
- **Метод «case-study»** — розгляд конкретних історичних випадків реформування освіти, їх причин та наслідків.

5.4. Форми організації навчального процесу

1. **Лекції** — подання базових історико-теоретичних знань, формування системного бачення розвитку освіти.
2. **Семінарські заняття** — обговорення першоджерел і наукових статей, розвиток аналітичного мислення та аргументації.
3. **Самостійна робота студентів** — опрацювання рекомендованої літератури, підготовка есе, індивідуальних завдань, аналітичних оглядів.

4. **Інтерактивні заняття** — дискусії, міні-презентації, історичні дебати, групові дослідження.
5. **Консультації викладача** — підтримка індивідуальних освітніх траєкторій студентів, надання методичних рекомендацій.

5.5. Технології та інструменти навчання

- використання **електронного освітнього середовища КПІ (Sikorsky Distance Learning System)** для розміщення матеріалів курсу, завдань та тестів;
- застосування **онлайн-платформ** (Google Classroom, Zoom, Miro) для інтерактивної взаємодії;
- використання **відео- та аудіоресурсів**, історичних документів, цифрових архівів (Europeana, Національна бібліотека України імені В. Вернадського);
- **інфографічні карти розвитку освіти** та візуалізація хронології педагогічних ідей;
- застосування **технологій формувального оцінювання** — зворотний зв'язок, короткі тести, рефлексивні щоденники.

5.6. Активні форми роботи студентів

- участь у дискусіях, дебатах і круглих столах;
- виконання творчих аналітичних завдань (есе, постери, мультимедійні проекти);
- мікродослідження історичних освітніх практик (зокрема українських);
- участь у симуляційних навчальних сценаріях («реформа університету XIX століття», «сучасна освітня політика очима педагога Просвітництва»);
- підготовка коротких наукових повідомлень або презентацій із тем курсу.

6. Самостійна робота студента/аспіранта

Самостійна робота включає:

- опрацювання класичних джерел (праці Руссо, Ушинського, Сухомлинського, Дьюї);
- написання есе про певний історичний етап розвитку освіти;
- підготовку презентацій або коротких аналітичних доповідей;
- підготовку до семінарів через критичне читання наукових текстів;
- складання глосарію основних понять історії освіти.

Політика та контроль

7. Політика навчальної дисципліни (освітнього компонента)

7.1. Відвідування занять

Відвідування лекцій не є обов'язковим, але **рекомендується** для якісного засвоєння матеріалу та успішного виконання завдань курсу.

Пропуск окремих занять не карається штрафними балами, однак студент зобов'язаний **самостійно**

опрацювати пропущений матеріал.

Відвідування семінарів є бажаним, адже саме під час обговорень формується практичне розуміння історико-педагогічних процесів і навички академічної аргументації.

7.2. Академічна доброчесність

Курс базується на засадах академічної доброчесності, визначених Законом України «Про освіту» та Кодексом честі КПІ ім. Ігоря Сікорського.

Студент зобов'язаний:

- посилатися на джерела інформації під час виконання письмових робіт;
- дотримуватися правил цитування (APA style);
- уникати плагіату, фабрикації чи фальсифікації даних;
- дотримуватися етичних норм у дискусіях та під час спільної роботи.

Будь-які порушення принципів академічної доброчесності (плагіат, списування, несанкціоноване використання чужих робіт) призводять до **анулювання відповідного завдання або оцінки**.

7.3. Політика комунікації

Взаємодія викладача та студентів відбувається у відкритій, доброзичливій атмосфері.

Викладач заохочує критичне мислення, повагу до різних наукових позицій, академічну толерантність.

Основні канали комунікації: електронна пошта, LMS КПІ (Sikorsky Distance Learning), месенджери групи або консультаційні години викладача.

7.4. Зворотний зв'язок

- після кожного тематичного модуля проводиться коротке опитування або рефлексивне обговорення;
 - студенти мають право на **індивідуальну консультацію** щодо завдань або підготовки до підсумкової атестації;
 - викладач забезпечує своєчасне повідомлення про оцінки, критерії оцінювання та можливі шляхи покращення результатів.
-

7.5. Визнання результатів неформальної освіти

Результати навчання, здобуті поза межами університету (курси, онлайн-програми, тренінги з історії або педагогіки), можуть бути **зараховані** за рішенням кафедри як частина самостійної роботи, якщо студент надає підтверджувальні документи (сертифікати, відгуки, залікові відомості тощо).

8. Види контролю та рейтингова система оцінювання результатів навчання (PCO)

8.1. Форма підсумкового контролю

Підсумковий контроль здійснюється у формі заліку.

Заліковий бал виставляється за результатами поточної роботи студента протягом семестру.

Окремий бал за складання заліку **не нараховується** — оцінювання базується на сумі набраних балів за всі види діяльності.

8.2. Система поточного оцінювання

1. Семінарська активність — 60 балів.

Оцінюється за такими критеріями:

- регулярна участь у дискусіях, аналіз історичних джерел;
- аргументованість висловлювань, використання наукових понять;
- якість підготовлених доповідей, презентацій, есе;
- здатність до порівняльного аналізу історико-педагогічних процесів.

2. Модульна контрольна робота (МКР) — 40 балів.

Проводиться наприкінці курсу у письмовій або електронній формі.

Містить аналітичні запитання, порівняльні завдання, елементи тестового контролю.

Перевіряє:

- знання ключових етапів історії освіти;
- розуміння еволюції педагогічних ідей;
- уміння інтерпретувати історико-педагогічні тексти;
- здатність критично аналізувати історичні приклади в контексті сучасних реформ.

Додаткові умови оцінювання

- Пропущені завдання можуть бути відпрацьовані індивідуально після консультації з викладачем.
- Перевиконання завдань або додаткові творчі роботи (есе, участь у студентських конференціях, рецензії на книги) можуть бути враховані як **бонусні бали** (до 10 % загальної суми).
- Під час оцінювання особлива увага приділяється **дотриманню принципів академічної доброчесності**.

Таблиця відповідності рейтингових балів оцінкам за університетською шкалою:

Кількість балів	Оцінка
100-95	Відмінно
94-85	Дуже добре
84-75	Добре
74-65	Задовільно
64-60	Достатньо
Менше 60	Незадовільно
Не виконані умови допуску	Не допущено

9. Додаткова інформація з дисципліни (освітнього компонента)

Перелік питань до заліку

1. Основні чинники виникнення освіти у стародавніх цивілізаціях.
2. Освітні традиції Давнього Єгипту, Месопотамії, Китаю та Індії.
3. Виховання у Давній Греції: порівняльна характеристика афінської та спартанської моделей.
4. Освіта у Давньому Римі: структура, зміст і роль учителя.

5. Філософські погляди Платона та Арістотеля на виховання.
6. Вплив християнства на формування освітніх ідеалів середньовіччя.
7. Монастирські та соборні школи як осередки знань у середньовічній Європі.
8. Виникнення перших університетів у XII–XIII століттях: структура, організація, традиції.
9. Сутність схоластичного методу навчання.
10. Гуманізм як основа освітнього мислення епохи Відродження.
11. Внесок Еразма Роттердамського, Томаса Мора, Вітторіно да Фельтре в розвиток освіти.
12. Особливості гуманістичного виховання у добу Ренесансу.
13. Освітні ідеї Джона Локка.
14. Концепція природного виховання Жана-Жака Руссо.
15. Освітні принципи Іммануїла Канта.
16. Роль Просвітництва у становленні державних систем освіти XVIII ст.
17. Формування масової школи у XIX ст. в Європі.
18. Педагогічні ідеї Й.-Г. Песталоцці, А. Дістервега, Дж. Дьюї.
19. Розвиток освіти в Україні у XIX — початку XX ст.
20. Внесок Григорія Сковороди у становлення національної педагогічної думки.
21. Концепція народності в педагогіці Костянтина Ушинського.
22. Освіта в радянський період: позитивні та негативні аспекти.
23. Педагогічна спадщина Софії Русової.
24. Ідеї Василя Сухомлинського: гуманізм, виховання через любов і працю.
25. Альтернативні педагогічні рухи XX ст.: Монтесорі, Вальдорфська школа, Дальтон-план.
26. Трансформації освітньої системи України після 1991 року.
27. Болонський процес і його вплив на українську освіту.
28. Освіта у добу цифровізації: нові тенденції та виклики.
29. Концепція «навчання впродовж життя» у глобальному контексті.
30. Історичні уроки розвитку освіти: значення минулого для сучасних реформ.

Робочу програму навчальної дисципліни (силабус):

Складено старший викладач кафедри історії, кандидат історичних наук Махінько Анна Іванівна,

Ухвалено кафедрою **історії** (Протокол № 14 від 18 червня 2025р.)

Погоджено НМКУ (протокол № 12 від 18 червня 2025 р.)